

2. Лебедев А. С. Формирование субъектной позиции в творческой деятельности у студентов педколледжа : автореф. дис. на соис. науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / А. С. Лебедев. – Москва, 2007. – 20 с.

3. Воронин В. Н. Интеграция эвристического и технологического подходов в проектировании дидактических комплексов в вузе : автореф. дис. на стиск. науч. степени д-ра пед. наук : спец. 13.00.09 «Теория обучения» / В. Н. Воронин. – Казань, 2009. – 30 с.

РЕЗЮМЕ

О. Б. Кривонос. Педагогическая практика – ведущее условие формирования профессиональных умений студентов.

В статье рассматриваются дидактические возможности педагогической практики в формировании профессиональных умений будущих учителей. Определено познавательно-творческие виды деятельности, которые влияют на способность студентов применять полученные знания для решения практических проблем.

Ключевые слова: профессиональные умения, педагогическая практика, исследовательская деятельность, проектная деятельность.

SUMMARY

O. Kryvonos. Pedagogical practice is concerned the condition of professional skills of students.

This article discusses the possible didactic pedagogical practice in the formation of professional skills for future teachers. Definitely informative-creative activities that affect the ability of students to apply acquired knowledge to practical problems of rozv'azannâ.

Key words: professional skill training practice, research activities, the project activity.

УДК 378.016:37.091.12:78.071.2–051

О. В. Кузнецова

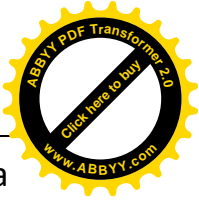
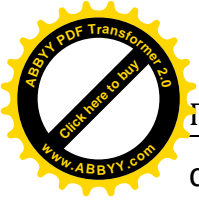
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ САМОСТІЙНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ З ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ

У статті аналізується проблема розвитку творчої активності майбутнього вчителя музики в процесі занять з хорового диригування. Самостійна робота творчого характеру розглядається як один з видів навчальної діяльності майбутнього вчителя музики. Висвітлюється її зміст, класифікація, види і типи. Визначаються система завдань та етапи формування самостійності студентів у процесі їх диригентсько-хорової підготовки.

Ключові слова: самостійна робота, самовдосконалення, пошукова творча діяльність, пізнавальна активність, художньо-творча самостійність, системність, диригентська підготовка.

Постановка проблеми. В умовах реалізації програми дій стосовно положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України особливо важливого значення набувають питання організації навчального процесу у вищому навчальному закладі. При цьому повинні максимально враховуватись особистісні потреби, інтереси та психофізичні здібності студента, який виступає рівноправним учасником навчання. За цих умов зменшується частка прямого інформування тих, хто навчається, і розширюється застосування інтерактивних форм роботи

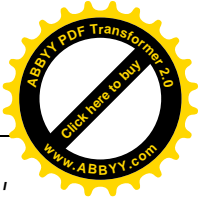
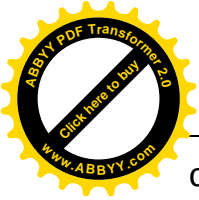
студента під керівництвом викладача. Повноцінна самостійна робота на об'єктах майбутньої професійної діяльності формує сучасного фахівця, здатного практично застосовувати одержану інформацію і приймати професійні рішення.

Аналіз актуальних досліджень. Ознайомлення з відповідною літературою дозволяє виділити головні підходи до визначення поняття «самостійність» в основу яких покладено різні ознаки. Самостійною роботою прийнято вважати: роботу, яка виконується власними силами без сторонньої допомоги і керівництва під час аудиторних занять (Н. Кружельний); засіб організації та виконання студентами визначеної пізнавальної діяльності (П. Підкасистий); різноманітні види індивідуальної та колективної діяльності студентів, які здійснюються ними на навчальних заняттях або в позаурочний час за завданням викладача, під його керівництвом, але без його безпосередньої участі (М. Фіцула); форма навчання, в процесі якої студент засвоює необхідні знання, оволодіває вміннями і навичками, навчається планомірно, систематично працювати, мислити, формує свій стиль фахової діяльності (Ю. Палеха).

В галузі музично-педагогічної освіти проблемі самостійності в навчанні приділялась увага у працях Л. Арчажнікової, О. Апраксіної, Г. Падалки, О. Ростовського, І. Сипченко. Підвищенню ефективності диригентсько-хорової підготовки студентів у ВНЗ із врахуванням самостійної роботи присвячено дослідження В. Живова, А. Козир, А. Кречківського, А. Лащенко, П. Ніколаєнко, В. Соколова та ін. Окремі проблеми, що виникають у процесі занять з диригування, розглядаються у працях відомих майстрів диригентсько-хорової справи А. Авдієвського, С. Казачкова, В. Мініна, К. Пігрова, П. Чеснокова та ін.

Мета статті – зосередити увагу викладачів, студентів музично-педагогічного профілю на проблемі самостійності та запропонувати деякі види, форми самостійної діяльності, етапи її реалізації у процесі диригентської підготовки.

Виклад основного матеріалу. Одним з найважливіших завдань удосконалення якості підготовки спеціалістів, підняття їх на рівень сучасних вимог є покращення індивідуального підходу до розвитку творчих можливостей майбутнього спеціаліста. Значна роль у цьому належить самостійній роботі студентів. Яким би досконалим не був навчальний процес, успіх виховної та навчальної роботи залежить від організації

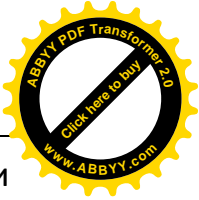
самостійної роботи, від бажання студентів до самовиховання, самовдосконалення, котре можна охарактеризувати як прагнення до творчого осмислення навчального матеріалу, знаходження відповідей сумніви незалежно від думок та суджень інших.

Самостійна робота, яка є складовою процесу навчання – це робота, що виконується безпосередньо за участю викладача, за його завданнями та протягом спеціально відведеного для цього часу. Студент свідомо прагне досягти поставленої мети, докладаючи своїх зусиль та виражаючи, в тій чи іншій формі, результат розумових та фізичних дій.

На нинішньому етапі розвитку вищої школи формування у студентів навичок активного самостійного оволодіння знаннями та їх практичного застосування набуває надзвичайно важливого значення. Це зумовлено новою парадигмою вищої освіти, згідно з якою без раціональної організації самостійної роботи студентів на всіх етапах навчання не можлива підготовка повноцінного спеціаліста та успішна робота майбутнього вчителя загальноосвітнього навчального закладу, оскільки викладачу щоденно доводиться працювати з книгою та різного роду навчальним матеріалом, як з ціллю підвищення своєї кваліфікації, так і в порядку підготовки до занять.

Одне із найважливіших завдань сьогодення полягає в тому, щоб привити майбутньому вчителю інтерес до самоосвіти, сформувати уміння та навички самостійної роботи. Тільки у процесі цілеспрямованої організованої самостійної роботи студент має змогу глибоко проникнути в сутність навчального предмету, свідомо опанувати систему навичок і знань, розвивати свої пізнавальні здібності. Разом з тим, як показує досвід, студенти не мають достатніх навичок самостійної роботи, бо вона в більшій мірі не контролюється викладачами, але як форма навчальної діяльності знайшла широке відображення у планах і програмах. Основні вимоги, висунуті до планування самостійної роботи студентів з диригування, полягають в тому, щоб надати відповідні рекомендації для роботи над навчальним матеріалом, який приводить до міцного засвоєння знань. Вправи та завдання повинні бути підібрані з таким розрахунком, що в процесі їх виконання безперервно відбувалось поглиблення раніше одержаної інформації, розвивалось мислення, вироблялись уміння і навички.

Самостійна робота студентів являє собою внутрішню основу, що об'єднує методи і форми навчання у відповідності з дидактичною метою. Вона може носити наступний характер:

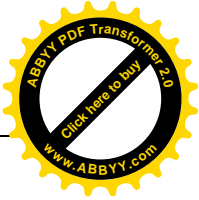
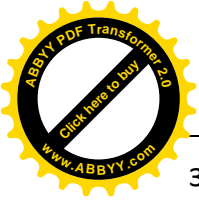
- репродуктивний, коли проходить оперування накопиченими знаннями;
- евристичний, коли шляхом самостійної дії набуваються нові знання;
- творчий, коли на основі набутих знань та досвіду виникають нові рішення, створюється щось оригінальне.

У зв'язку з цим формуються відповідні завдання самостійної роботи: пошук знань, зміцнення умінь та навичок, використання знань у нових умовах, практичне їх застосування. Самостійна робота є фактично формою спільної діяльності викладача та студента. Відповідно до визначених завдань в неї закладається програма дії, яка може випереджати діяльність студента при її виконанні. Активно оперуючи набутими знаннями, удосконалюючи пошукову творчу діяльність, майбутній учитель піднімається на новий рівень пізнання, закріплює пізнавальну активність, самостійність, інтерес.

Заняття з кожного музичного предмету мають свою специфіку, але способи організації самостійної роботи студентів у процесі вивчення різних дисциплін мають багато спільного. Це стосується і хорового диригування. Художньо-творча самостійність, що включає самостійну естетичну оцінку хорового твору, визначення його художнього змісту, основних художніх образів і засобів музичної виразності, пошук оптимальних шляхів втілення ідейно-художнього задуму в реальному звучанні хору, якість, необхідна для діяльності сучасного вчителя музики.

З метою пошуку шляхів удосконалення ефективності навчання студентів навичкам та умінням з хорового диригування, забезпечуючи планомірне формування і розвиток їх художньо-творчої самостійності, було проведено чимало досліджень. Багато з них стали опорою в подальшому розвитку методів та форм самостійної роботи. Традиційно вона пов'язана, в основному, із закріпленням навичок, способів та прийомів диригування, аналізом, виконанням партитури на фортепіано; вокально-інтонаційним та диригентсько-технічним опануванням хорового твору, тощо. З метою підвищення ефективності самостійної роботи можна використати завдання проблемного характеру, які допоможуть її активізувати і змінити ракурс пошукового характеру. Система завдань має включати такі види роботи:

- самостійний попередній аналіз твору, виконаний студентом удома;
- бесіда про твір у класі, включаючи проблемні питання, що спрямовують увагу студента на виявлення емоційного сприйняття твору, на розуміння ідейно-художнього змісту, зв'язок між аналізом художнього

змісту та музично-виразними засобами;

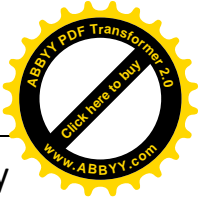
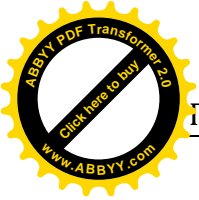
- вивчення партитури з художньо-образним змістом та самостійна оцінка свого виконання партитури на фортепіано;
- самостійний вибір студентом жеста із свідомою його самооцінкою й корегуванням з боку педагога на уроці за допомогою створення проблемних ситуацій.

Отже, самостійна робота стає не тільки репродуктивною, але і художньо-пошуковою, конструктивною діяльністю, яка піднімає на рівень творчості. Додаткові завдання допоможуть осмислити твір та доповнять загальну систему самостійної роботи студента по вивченню твору, відтворенню та закріпленню засобів диригування. Такі завдання, з одного боку, активізують самостійну роботу, а з другого – сприяють свідомому та цілеспрямованому вихованню окремих аспектів самостійної діяльності. Для цього необхідні спеціальні художньо та педагогічно спрямовані вправи, що поступово формують засоби самостійної діяльності.

Варто наголосити, що самостійна робота повинна включати використання набутих знань, розуміння проблеми, пошук шляхів її вирішення, співставлення альтернатив з критичним їх оцінюванням. Отже, самостійне усвідомлення і конструювання нових прийомів дій. За таких обставин репродуктивне мислення поєднується з продуктивною діяльністю.

В розвитку самостійності нам уявляється важливим опанування студентами узагальненими засобами вирішення проблемних завдань у роботі над музичним твором, тобто освоєння певної структури дій. Для виховання системності у самостійній діяльності студентська робота над хором твором умовно може бути поділена на ряд взаємопов'язаних етапів:

- ознайомлюючий, нарівні якого відбувається емоційне сприйняття та початкове емоційно-естетичне оцінювання, знайомство з епохою створення твору і особливостями творчості композитора;
- аналітичний, в процесі якого виявляються суттєві зв'язки між засобами музичної виразності і особливостями хорового письма та ідейно-художнім задумом композитора;
- системно-узагальнюючий, пов'язаний зі створенням виконавського плану, виявленням можливих труднощів виконання та засобів втілення ідейно-художнього задуму в реальному звучанні хору, в результаті чого створюється «внутрішня» інтерпретація, тобто внутрішнє звучання моделі твору;

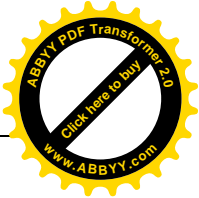
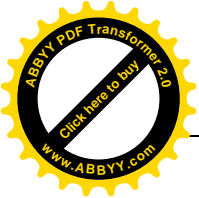
- закріплюючий, коли відбувається запам'ятовування партитури хору і вивчення окремих голосів, закріплення відповідних змісту і образному плану прийомів диригування, тобто засобів втілення ідейно-художнього задуму у мануальному та пластичному виразі;

- виконавсько-творчий, в якому виділяються наступні елементи: самостійний пошук, аналіз літератури про творчість композитора; самостійне визначення у творі ідейно-художнього задуму і основної лінії її розгортання; виявлення засобів музичної виразності (кульмінація, динаміка, штрихи, темп, тощо); самостійне формулювання вимог до себе по переборюванню труднощів диригування; самостійне визначення послідовності роботи над технікою диригування; співставлення своєї діяльності з діяльністю педагога та інших студентів; критичний аналіз і оцінка прийомів диригування з обґрунтуванням особистісної точки зору; внесення корективів до процесу диригування у відповідності з вимогами викладача та індивідуального художньо-творчого бачення задуму хорового твору; формування цілісного уявлення (студентом) твору з його внутрішнім звучанням і на цій основі – диригування яке надає глибоку естетичну насолоду.

Висновки. Підготовка студентів до майбутньої професійної діяльності буде більш ефективною, якщо у процесі навчання основам техніки диригування і роботи над партитурою в навчальній аудиторії створювати умови для самостійних дій студентів. Адже в багатьох випадках ми стримуємо прагнення студентів до самостійних дій тим, що не створюємо їм відповідних умов з перших кроків навчання, не включаємо їх у самостійну діяльність, сподіваючись, що самостійність сформується сама по собі з «практикою і з роками роботи».

ЛІТЕРАТУРА

1. Арчажникова Л. Г. Профессия – учитель музыки / Л. Г. Арчажникова. – М. : Просвещение, 1984. – 111 с.
2. Воропай Н. Самостійна робота студентів як засіб індивідуалізації їхнього навчання / Н. Воропай // Вісник Прикарпатського університету. Серія : Педагогіка. Вип. 24. – Івано-Франківськ, 2008. – С. 45–47.
3. Літвінчук С. Б. Самостійна робота студентів як засіб активізації навчання у вищій школі / С. Б. Літвінчук // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Вип. 35. – Рівне, 2006. – С. 51–53.
4. Панасенко Е. Самостійна робота студентів у вищому педагогічному навчальному закладі / Е. Панасенко // Рідна школа. – 2007. – № 5. – С. 34–36.
5. Сугейко Л. Г. Самостійна робота студентів як засіб оптимізації навчального процесу / Л. Г. Сугейко // Науковий вісник Миколаївського державного університету. Зб. наук. праць. Вип. 20: Педагогічні науки. Т. 2. – Миколаїв, 2008. – С. 83–85.
6. Филипчук М. С. Самостійна робота студента у класі диригування як важливий чинник розвитку творчої особистості / М. С. Филипчук // Актуальні проблеми мистецької освіти і виховання творчої особистості. Збірник матеріалів. – Рівне, 2001. – С. 91–94.

РЕЗЮМЕ

О. В. Кузнецова. Развитие творческой самостоятельности будущего учителя музыки в процессе занятий хорovým дирижированием.

В статье анализируется проблема развития творческой активности будущего учителя музыки в процессе занятий хорovým дирижированием. Самостоятельная работа творческого характера рассматривается как один из видов учебной деятельности будущего учителя музыки. Освещается ее содержание, классификация, виды и типы. Определяются система заданий и этапы формирования самостоятельности студентов в процессе их дирижерско-хоровой подготовки.

Ключевые слова: самостоятельная работа, самоусовершенствование, поисковая творческая деятельность, познавательная активность, художественно-творческая самостоятельность, системность, дирижерская подготовка.

SUMMARY

O. Kuznecova. Development of creative independence of future music master in the process of employments choral conducting.

In the article the problem of development of creative activity of future music master is analysed in the process of employments after the choral conducting. Independent work of creative character is examined as one of types of educational activity of future music master. Its maintenance, classification, kinds and types, lights up. The system of tasks and stages of forming of independence of students is determined in the process of their bandleader-choral preparations.

Key words: independent study, self-improvement, the search creative activity, cognitive activity, artistic and creative independence, system, conductor training.

УДК 37.041:140.8:37-057.875:316.32

В. А. Матвеева

Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка

СТАНОВЛЕННЯ КОРДОЦЕНТРИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЯК ОДИН З АСПЕКТІВ ЇХ ПОВНОЦІННОГО САМОРОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ

У статті обґрунтовано потреби у формуванні кордоцентричного світогляду студентів вищих педагогічних навчальних закладів, який є невід'ємною умовою їх професійного становлення, важливим етапом національного та морально-етичного виховання студентської молоді, одним із чинників ефективного засвоєння і творчого переосмислення майбутніми педагогами етнокультурних цінностей української нації.

Ключові слова: національне виховання, кордоцентризм, світогляд, глобалізація, Болонський процес, уніфікація, суб'єкт-суб'єктний підхід, саморозвиток.

Постановка проблеми. Стрімке входження незалежної України в європейський культурний простір дедалі впевненіше визначає напрями реформування вітчизняної вищої школи та її спрямованість на глобалізацію й уніфікацію вимог і стандартів якості підготовки молодого фахівця. Це, з одного боку, відкриває нові можливості й перспективи, зокрема в освоєнні універсальних інформаційних технологій, а з другого боку, спонукає до обґрунтованих роздумів над вірогідними негативними наслідками зазначеної освітньої політики.

Як слушно зауважує Н. Цимбалюк, жорстко регламентований функціональний підхід до становлення майбутнього фахівця, властивий